

LÆREPLAN

2024/25

Den styrkede pædagogiske læreplan for Legehjørnet

2024-25

Indhold

1.	Legehjørnet	4
	Ledelse	4
	Personale	4
	Vores børnesyn	5
	Vores pædagogik	7
	Det pædagogiske læringsmiljø	8
	Plads til forskellighed	8
	I smørhullet på Amager	10
	Fester og traditioner	10
2.	Velkomst af nye børn på stuerne	10
	Indkøring i vuggestuen	11
	Overgang fra de mindstes stuer til Hoppeboldene	12
	Overgang fra Hoppeboldene til børnehavestuen Regnbuen	13
3.	Sådan sikrer vi høj pædagogisk faglighed og dermed kvalitet for børnene	14
	Uddannelse af personale	14
	Evalueringskultur	15
	Rutiner, organisering og koordinering	17
4.	Relationer – vores vigtigste opgave	18
	Barn/voksen relation	18
	Barn/barn relation	19
5.	Barnets personlige og sociale udvikling og børnefællesskabet	21
	Børnefællesskabet	21
	Det empatiske barn	22
	Konflikthåndtering	23
	Selvhjulpenhed, motorik og bevægelse	23
	Leg er roden til alt godt	26
6.	Samarbejde med forældre	27
7.	Opmærksomhed på barnets udvikling af sprog	28
8.	Kultur og traditioner	30
	Andre landes traditioner og kulturer	30

9.	Temaer – i dybden med et emne	32
	Tidlig naturfaglig nysgerrighed	32
	Skrald, skraldesortering og vi passer på naturen	34
	Meyers Madhus	35
10.	Støtte til børn i udsatte positioner	35
11.	De store børns overgang til børnehaveklasse	35
	Udsættelse af skolestart	36

Vores styrkede pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse i Legehjørnet.

Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Den pædagogiske læreplan er udarbejdet med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring. Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse.

Det fælles pædagogiske grundlag, som vi udfolder i læreplanen, omhandler: Børnesyn, dannelse og børneperspektiv, leg, læring, børnefællesskaber, pædagogisk læringsmiljø, forældresamarbejde, børn i udsatte positioner og sammenhæng til børnehaveklassen.

De seks læreplanstemaer er: "Alsidig personlig udvikling", "social udvikling", "kommunikation og sprog", "krop, sanser og bevægelse", "natur, udeliv og science", "kultur, æstetik og fællesskab" og "evalueringskultur".

Der hører to pædagogiske mål til hvert læreplanstema. De er en præcision af, hvordan hvert tema ønskes udfoldet i institutionerne.

Du kan læse meget mere om alt dette i publikationen 'Den styrkede pædagogiske læreplan'. Her går i detaljer om hvert enkelt punkt foruden både loven og bekendtgørelsen.

Du kan finde den her: <https://emu.dk/dagtilbud/forskning-og-viden/den-styrkede-paedagogiske-laereplan/den-styrkede-paedagogiske>

1. Legehjørnet

Legehjørnet er en selvejende, integreret institution med 2 vuggestuegrupper med plads til 12 børn på hver stue, en vuggestue/børnehavegruppe med 6 vuggestuepladser og 6 børnehavepladser og en børnehavegruppe med plads til 28 børn.

Vi er i netværk med to andre integrerede institutioner på Amager; Abildgården og Ønskeøen. I netværket samarbejder vi om sprogindsats, videreuddannelse af personale og faglighed/trivsel generelt i institutionerne. Vi mødes et par gange om året og koordinerer indsatserne.

Vores åbningstider er kl. 06:30-16:45 alle hverdage på nær fredage, hvor vi har valgt at lukke kl. 16. Vi har madordning i både vuggestuen og børnehaven, og vi serverer over 90% økologisk mad og har derfor Guldmærket

Vores hus er et gammelt posthus, og er nu ejet af KFUM. Det ligger tæt på bus og Metro. Vi er også tæt på Amager Fælled, Amager Strand og Lergravsparken.

Vi bor i husets to underste etager. I stueetagen har vi to vuggestuegrupper (ca. 0-2,5 år), køkken, sprogrum og personalestue. På 1. sal har vi en vuggestue/børnehavegruppe (ca. 2,5-3,5 år), en børnehavegruppe (ca. 3,5-6 år), et krea-rum, et tumlerum, et lille anretterkøkken med madelevator og kontoret.

Vores store legeplads blev nyetableret i 2019.

Ledelse

Vores øverste ledelse er forældrebestyrelsen, der har tilsynspligten i forhold til, at alt foregår efter gældende regler. Tilsynet omhandler økonomi og personalets – og børnenes trivsel og udvikling. Der er valg hvert år og alle forældre kan stille op.

I det daglige står vores institutionsleder Rikke Hyllested Rømer, for planlægning og udvikling af det pædagogiske arbejde i samarbejde med de faglige fyrtårne (en pædagog fra hver stue, der går i spidsen for vores arbejde med den pædagogiske kvalitet), og for at alt det praktiske omkring økonomi, vedligeholdelse osv. også fungerer som det skal til hverdag. Hendes dør er altid åben for både personale og forældre.

Personale

Vi har alle de pædagoger ansat, som vi skal bruge, og oplever ikke mangel på ansøgninger, når vi søger nye. Derfor har vi en høj grad af pædagogisk viden og erfaring i personalegruppen. Vi har nu (forår 2024) ni pædagoger. Herudover har næsten alle vores fire medhjælpere og to pædagogiske assistenter været her i en årrække og har derfor også stor viden om, hvordan de støtter bedst op om børnenes individuelle behov.

Vi har også en institutionsleder, der er pædagog, en køkkenansvarlig, to gårdmænd og en akademisk kontorfunktionær (10 timer pr. uge).

Vores børnesyn

Barndommen har værdi i sig selv, og vi passer godt på den her i Legehjørnet!

Hos os har alle børn derfor masser af tid og plads til bare at være børn og lege sammen med andre børn - både i lege de selv vælger og i voksenstyrede lege. Vi ser grundlæggende leg som roden til alt godt. Her får barnet erfaringer med at styre, følge, lytte, turde komme med ideer, forstå sociale spilleregler, lukke nye ind eller ude, selv blive lukket ind eller ude, bruge kroppen, fantasien, sproget o. lign. Vi kommer meget mere ind på legens rolle i afsnittet om børnefællesskaber og barnets sociale udvikling.

Det kompetente barn

Allerede i vuggestuealderen giver barnet på kompetent vis udtryk for sine ønsker og behov for at indgå i fællesskaber med andre mennesker, og er på sin vis allerede her med til at forme sin verden. Barnet vil måske have en forkærlighed for bestemte voksne og/eller børn på sin stue, nogle særlige aktiviteter som det holder af eller undgår o. lign. De tegn som barnet viser os, både verbale og nonverbale, gør vi vores bedste for at få øje på, forstå og opfylde, så vi kan vise barnet, at det er helt ok at have sine egne følelser, ønsker og vilje. Og at når man viser dem til andre, er der større chance for at få det, man ønsker. Samtidig lærer vi også børnene, at man ikke altid kan få det, man ønsker sig, uanset hvor meget man giver udtryk for det, og at det stadig er ok at ønske sig det og give udtryk for det. Når det bliver for frustrerende for barnet, står vi klar med en varm favn og rolige, trøstende/forklarende ord på barnets niveau.

Vi arbejder desuden på, at børnene skal være så selvhjulpne som muligt og øve sig i det, der passer til deres alder, så vi ikke tager læringsmuligheder fra dem. Børn der kan noget selv, har bedre forudsætninger for at kunne noget sammen.

Det demokratiske barn

Alt efter alder og formåen skal barnet være med til at bestemme mere og mere. Vi prøver så vidt muligt at følge børnenes ideer til lege, aktiviteter og udflugtsmål, for børn skal også være med til bestemme over deres hverdag. Barnet har fx lov til selv at bestemme, hvad det vil lege, og hvem det vil lege med, når der ikke er planlagte gruppeaktiviteter.

Eksempel:

Børn i børnehaven har bestemt på børnemøder, at de fx skulle holde diskofest (stort hit), og en lidt ny og genert dreng på stuen fik lov at bestemme, at de skulle besøge en legeplads, han kendte. De voksne var lidt usikre på, om han kendte vejen, men det gjorde han. Legepladsen var god, personalet fremhævede ham, de andre børn fik mere øje på ham den dag, og han blev lukket mere ind i de andres lege og fællesskab.

Samarbejde i en lille gruppe

Vi hjælper i det hele taget barnet på vej til at handle i- og begribe den verden, vi lever i, i dets eget tempo og ud fra egne forudsætninger. Vi skaber de trygge rammer, hvor barnet kan udforske egne evner og muligheder, lege, danne venskaber, være med til at bestemme, forstå, at vi alle skal tage hensyn til hinanden, håndtere nederlag, være kritiske o. lign. Alle børn hos os lærer derfor fra første

dag, at de er vigtige medlemmer af børnefællesskabet på stuen og det store fællesskab i institutionen. Vi tror på, at det er en solid base for deres videre vej til skole, ungdomsliv og voksenliv.

Vores pædagogik

Forældreudtalelser:

”Mange knus og kram fra personalet”

”Prioriterer nærvær i børnehøjde”

”Anerkendelse fra personalet til barnet.”

Meget kort fortalt handler vores pædagogik om at skabe et trygt hus med omsorgsfulde voksne, hvor barnet kan finde ro og mod til at gå på opdagelse sammen i et fællesskab.

Tryghed er fundamentet for trivsel og udvikling. Det betyder virkelig meget at blive mødt af smilende voksne hver morgen, der er glade for at se én, som krammer og hjælper med at sige farvel til mor eller far, hvis det er svært. Og som står klar dagen igennem, hvis der er brug for en sikker havn. Vi sørger også for, at forældrene er trygge ved at aflevere – det smitter af på børnene. Det er vigtigt at forældrene sørger for at tage styringen og aflevere barnet ved at vise barnet at her er der trygt og rart, og har det helt ok med at aflevere dig her. Vi beder også forældre sige til, hvornår forælderen er klar, og så er det en god ide, at forælderen får afleveret og går. Så det ikke bliver forvirrende for barnet.

Vi skaber også tryghed ved at være tydelige omkring, hvad der er okay opførsel, og hvad der ikke er. Det er okay at give et kram til en ven fra ens stue, når man har afkodet om han eller hun vil have det, men det er selvfølgelig ikke i orden fx at slå. Sker det alligevel, stopper vi situationen, og håndterer den. Det gør vi bl.a. ved at sige til barnet ”du må ikke slå, men du må gerne æ – se sådan her.” Til barnet der er slået, trøster vi og siger ”ej, du blev ked af det av av, det var ikke rart”. Der er to parter, som vi skal tage os lige meget af. Vi hjælper dem til at være i fællesskabet begge to. Vi tilbyder handleanvisninger til begge børn for at lære dem at sige fra og gøre noget andet end at slå.

Vores fokus på tryghed betyder også, at vi har forudsigelige dage med faste rutiner på alle stuer. Især for de mindste børn er der stor glæde og ro i genkendelsen. Fra denne base giver vi hver dag barnet mulighed for at udfordre sig selv og lære motorisk, sprogligt og socialt på måder, der passer til barnets udviklingsniveau. Alt hvad vi gør pædagogisk set, tager udgangspunkt i barnets perspektiv og behov for at kunne mere og mere selv, få gode legekammerater og at kunne forstå sig selv og omverdenen bedre.

Det er de voksnes ansvar at skabe en omsorgsfuld og tillidsfuld relation til barnet og at justere os efter barnets behov, så barnet fx kan komme til den voksne og få kram og tryghed eller blive hjulpet ind i en leg. Det handler om at se de signaler om behov, som barnet sender os, både verbalt og nonverbalt, så vi har mulighed for at anerkende barnets behov og følelser. Vi sætter fx ord på barnets følelser og viser ved fysisk tilstedeværelse, at vi gerne vil barnet og relationen til barnet uanset hvad. Så barnet lærer, hvad der foregår følelsesmæssigt inde i sig, og at alle følelser er okay. I denne proces ligger det selvfølgelig også, at barnet ikke altid vil blive forstået korrekt, uanset, hvor meget vi hver især prøver. Så hjælper vi hinanden kollegaerne imellem. Vi viser barnet, at vi rigtig gerne vil forstå.

Det er ok for barnet at blive frustreret og vise det. Vi hjælper barnet med at regulere sine følelser, hvis de bliver for overvældende for barnet. Vi sætter os fx med et barn, der er meget ked af det, holder om det, taler roligt, giver måske en sut og bliver siddende med barnet, til det har fået ro på igen.

Det pædagogiske læringsmiljø

Alt hvad der sker af aktivitet, fra barnet træder ind i Legehjørnet, til det er tid til at blive hentet, ser vi som muligheder for læring og dannelse. Det kan fx være aflevering, måltider, soverutiner, leg, passe sommerfuglelarver og meget meget mere. For at barnet kan få bedst mulighed for at gå på opdagelse og lære her, sørger vi for at de fysiske rammer er i orden, at hverdagen rummer alsidige muligheder for aktiviteter, og at personalet er enige om mål og udviklingsmuligheder for det enkelte barn og hele huset. Det tilsammen er det, vi kalder det pædagogiske læringsmiljø.

Vi har de sidste par år haft fokus på at indrette alle stuer i legesteder, hvor det er tydeligt for barnet, hvad der kan leges her. Vi sørger for løbende at købe nyt legetøj, så der altid er nok relevant legetøj i hvert legested. Når børnene kommer ind på stuen om morgenen, og efter eftermiddagsluren, er der desuden dækket op til ny leg, så barnet nemt kan vælge og komme i gang med en aktivitet/leg. Det kan være bondegårdsdyr og bondegård, bøger, papir og tusser o. lign.

Hver morgen holder stuerne morgensamling, hvor børnene får brød, frugt og vand, vi synger sammen, ser hvem som er på stuen denne dag, taler om hvad vi skal lave og i børnehaven deler børnene fx hvad de har lavet i deres ferier. Her øver barnet sig i at indgå i et fællesskab, lytte og tale foran andre.

I løbet af dagen deler vi som regel børnene op i mindre grupper. Både fordi mange børn bedre kan overskue at være sammen med færre børn, når de skal øve sig i at arbejde sammen og koncentrere sig, og fordi vi voksne også nogle gange lidt tydeligere her kan se, hvordan de enkelte børn interagerer og reagerer. Andre gange laver vi fælles aktiviteter, som at tage i skoven eller ud at se gadeteater. På legepladsen er vi for det meste også sammen i større grupper. Her øver både store og små børn sig også i at tage hensyn til hinanden.

Børnene har stort set altid mulighed for at kunne trække sig fra en aktivitet, hvis de fx ikke kan koncentrere sig eller er lidt usikre i starten. Det skal der være plads til. Så kan barnet fx få lov at sidde og tegne lidt væk fra de andre, mens de andre laver noget sammen. Vi opfordrer dog altid børnene til at være med, og prøver at finde på måder, hvor det kan lade sig gøre. Måske kan et barn være dommer i fodboldkampen sammen med en voksen, og derpå stadig være med. Der er også altid plads til, at barnet kan komme til en voksen og få ro og tryghed, inden barnet igen kaster sig ud i at opleve og lære på egen hånd.

Plads til forskellighed

Forskellighed er godt og inspirerende. Både børn og voksne lærer en masse, når vi støder på nye traditioner, andre måder at gøre tingene på o. lign. Små og store børn, drenge og piger, børn og voksne – vi kan alle sammen spejle os i hinanden, og blive lidt klogere på andre og os selv. Hos os er alle børn fx sammen på legepladsen. Det lærer de store at tage hensyn til de små, og de små bliver inspirerede af at se alt det, de store kan.

På tur til biblioteket

Hos os må drenge altid gerne klæde sig ud i kjoler, og piger klæde sig ud som supermand, eller hvad de nu har lyst til. Vi tager det ikke så nøje, hvad børnene leger med, så længe det er noget, de selv er med til at vælge. På den anden side gør vi ikke et stort nummer ud af at opløse traditionelle kønsroller for børnene. Drenge må lige så gerne lege med biler og piger med dukker.

I Legehjørnet er der rum til at være den familie, man nu engang er. Nogle af børnene her har forældre af samme køn, nogle forældre er skilt, nogle kommer fra andre lande og har andre traditioner, og de fleste er mere traditionelle danske familier. Alle er velkomne.

I smørhullet på Amager

Vi ligger i et rigtigt smørhul her på Amager, tæt på bibliotek, kirke, strand, en masse legepladser, Kløvermarkens Naturcenter, Christiania og fælleden. Vi kører afsted med vores store "børnebusser" (klapvogne med plads til seks børn), i vores to el-ladcykler eller går afsted på tur og øver samtidig børnene i at færdes i trafikken.

Vi bruger også lokalområdet til at give børnene kulturelle oplevelser som gadedukketeater, besøg i den lokale kirke, til klovneshow i Lergravsparken og på besøg hos pindsvinet Børste i DR byen. Nogle af os har i år (2024) også været til børne-cirkusevent på Blågård's Plads, set børnebif på biblioteket og været i motorik-oasen på Kofoeds skole, hvor børnene prøvede forhindringsbaner og faldskærme.

Fester og traditioner

Hverdage er dejlige, men det er fester og dage med særlige gamle og nye danske traditioner bestemt også. De giver os holdepunkter og en fælles identitet som; "os i Legehjørnet, vi gør sådan her, sammen", når vi år efter år får lov at opleve, at det samme spændende sker igen og igen på nogenlunde samme måde.

Vi holder fastelavn, påske, bedste plantedag, Sankt Hans, sommerfest, halloween og jul. Du kan læse mere herom i afsnittet om traditioner og kultur.

2. Velkomst af nye børn på stuerne

Barnet kommer til at skulle starte på forskellige stuer, mens det går i Legehjørnet. De yngste børn starter i en vuggestue stue hos Bamserne eller Tumlingerne, hvor børnene typisk er ca. 9 mdr.-2,5 år. Herefter rykker barnet til vuggestue stuen Hoppeboldene, indtil det starter i børnehavens stue Regnbuen omkring 3,5 år. Vi har valgt at dele børnene op på denne måde, fordi de alt efter alder har meget forskellige behov, som vi gerne vil tilgodese på bedste vis. Der er meget stor forskel på, hvad der interesserer et barn på 9 mdr. i forhold til et barn på 2,5 år.

Det er altid en stor og spændende begivenhed for et barn at begynde på en ny stue. For nogen kan det også være lidt overvældende i starten. Personalet har altid en øget opmærksomhed på nye børn, og børnene på den modtagende stue plejer at være gode til hjælpe med at tage godt imod, alt efter alder.

Indkøring i vuggestuen

Forældreudtalelser i vuggestuen:

”Trygge indkøringer og varme mennesker”

”Indkøringen fungerer rigtig godt, forældrene bliver taget godt hånd om”

”Masser af omsorg og nærvær prioriteres højt af personalet”

Det er trygt og roligt at starte i vores vuggestue. Vi tager os god tid til at lære barnet og jer som familie at kende. Der vil være en primær-voksen på stuen til at køre barnet ind, men ret hurtigt kommer de andre voksne ind over. Helt overordnet skal I ikke ændre i jeres rutiner, når barnet starter her. Vi indretter os efter barnets behov for fx søvn. og sørger for, at der de første dage ikke er så mange andre børn på stuen. Så er der mere ro for barnet til at lære stuen, legetøjet, de nye børn og voksne og rutinerne at kende. De første dage er mor eller far med barnet på stuen.

Når dit barn starter i Legehjørnet, starter I som nærmeste familie også. Det er vores mål, at alle fra familien skal føle sig velkomne her. Det er lige så meget jeres institution som børnenes og personalets. Indkøringen sker i tæt dialog med jer forældre. Vi ringer hellere en gang for meget end en gang for lidt under indkøringen for at kommunikere.

Vi vil gerne fra start vide lidt om, hvordan barnets udvikling har været, lidt om jer som familie, om der er særlige hensyn, vi skal tage eller andet, vi skal være opmærksomme på. Stuens personale tager derfor en snak med jer telefonisk inden jeres første dag. Den dag I starter, får I en indkøringsplan, som vi kan justere undervejs. En indkøring tager ca. 1-2 uger. Under indkøringen justerer vi planen alt efter, hvordan barnet reagerer på alt det nye. Vi prioriterer, at de første dage er korte, for barnet vil hurtigt blive fyldt op af nye indtryk.

Hver dag, når I henter og bringer, har I mulighed for kort at tale med personalet om jeres barns dag. Har I brug for en mere uddybende samtale, står vi altid klar. Bare sig til, så finder vi et tidspunkt, hvor vi kan sætte os i fred og ro og tale om barnets trivsel. Uanset, så bliver I tilbudt en samtale efter ca. 3 måneder.

Enkelte børn kan have svært ved at vænne sig til at være her. De græder meget og trives ikke rigtigt. I den situation har vi tættere kontakt med forældrene, for at finde en løsning, så barnet føler sig tryggere her. Det er dog helt almindeligt, at små børn græder, når de skal sige farvel til deres forældre. Det varer som regel kun et par minutter, men som forælder kan det være rigtigt svært at sige farvel og gå fra sit grædende barn. Så kan vi fx aftale, at personalet ringer eller sender et foto, når barnet er stoppet med at græde. Forældrene er også velkomne til selv at ringe og høre, hvordan det går.

Det er krævende for små børn at lære at skulle dele legetøj og voksne med 11 andre børn i en vuggestue. Derfor er det vigtigt for os hurtigst muligt at lære børnene at kende, så vi kan aflæse deres behov, og imødekomme dem bedst muligt.

Helt praktisk vejleder vi jer gerne i at købe nødvendigt overtøj i forhold til årstiderne, hvor meget skiftetøj I skal have til barnet her institutionen, sovevaner og andet, der er relevant for jer.

Nærvær, sanser, krea og fodaftryk med de mindste

Overgang fra de mindstes stuer til Hoppeboldene

Når barnet bliver ca. 2,5 år, er det tid til at rykke op på 1. sal til Hoppeboldene. Børnene på stuen her er 2,5 – 3,5 år og klar til at blive udfordret på nye måder sammen med de lidt større børn, som de kan spejle sig i. De begynder at lege mere sammen med andre børn, deres venskaber spirer frem og de bliver mere og mere selvhjulpne. Derfor har vi samlet dem på deres egen stue

I tiden inden barnet starter hos Hoppeboldene, er det tid til at komme på besøg et par gange sammen med en voksen fra barnets egen stue og et par gange uden. Her kan barnet se det hele lidt an, være med til at lege, spise med til frokost og måske prøve at sove middagslur.

Forældrene bliver inviteret til et møde med personalet fra Hoppeboldene inden start sammen med personale fra barnets stue. Her vil der være mulighed for at afstemme forventninger og for at give besked, hvis Hoppeboldenes personale skal tage særlige hensyn. Det er ikke en ny indkøring som i de små vuggestuestuer, så som forælder skal man ikke bruge tid på selv at være til stede under indkøringen.

Børnene på stuen er søde til at tage imod de nye børn. De kender dem jo også allerede, enten fra fx legepladsen, eller har været på stue med dem før. Vi sørger for, at de nye børn kommer i en gruppe med dem, vi vurderer, de har bedste udviklingsmuligheder sammen med. I gruppen laver de aktiviteter sammen de fleste formiddage, og de spiser sammen. Andre dage er hele stuen fx sammen på tur eller på legepladsen.

Vi opmuntrer de større børn på stuen til at være med til at hjælpe de nye godt på plads. De følger dem fx ned til badeværelset og hjælper dem med at vise, hvordan man tager tøj af og på. Det giver selvværd at kunne hjælpe andre, og de nye kommer hurtigt ind i fællesskabet på stuen, når børn og voksne arbejder sammen om at tage imod dem.

Overgang fra Hoppeboldene til børnehavestuen Regnbuen

I vores børnehave Regnbuen går børnene fra de er ca. 3,5 år. Overgangen dertil fra Hoppeboldene bliver hjulpet godt på vej af, at begge stuer ligger på samme etage. Alle børnene er derfor vant til at møde hinanden på gangen og på legepladsen.

Når de starter på Regnbuen kommer de i en af grupperne med de yngste børn på stuen, og dem som det nye barn allerede kender fra Hoppeboldene. Gruppen laver aktiviteter sammen, spiser sammen, og børnene er gode til at hjælpe de nye med at finde sig til rette i den nye hverdag.

Også her kommer barnet på besøg et par gange, og ser hvad der sker i børnehaven, inden det starter rigtigt. Og forældrene, Hoppeboldenes personale og børnehavens personale mødes og taler om overgangen. Heller ikke ved denne indkøring behøver forældrene være fysisk til stede de første dage.

Vi anbefaler, at man giver sit barn et par kortere dage de første par dage, fordi barnet kommer til at bruge meget energi på at starte. Der er dobbelt så mange børn i børnehaven og et meget højere tempo, men antallet af personale er stort set det samme. Det stiller krav til barnets evne til at afkode nye rutiner, lære nye mennesker at kende og finde sin plads i fællesskabet. Det er personalet naturligvis opmærksomme på, og de hjælper barnet alt efter behov.

3. Sådan sikrer vi høj pædagogisk faglighed og dermed kvalitet for børnene

Vi er et fagligt professionelt fællesskab, der selvfølgelig ønsker det bedste for børnene. Vi er kritiske, observerende og iagttagende overfor egen og kollegers praksis, ud fra en præmis om, at fokus altid er ud fra barnets perspektiv: på hvilken måde gavner det barnet, at jeg/du gør sådan her?

Vores værdigrundlag er anerkendelse, udvikling, tryghed og omsorg både i forhold til børn, forældre og personalet imellem.

For at være med til at sikre høj pædagogisk faglighed, har vi valgt fire pædagoger til rollen som ”Faglige fyrtårne”. De står bl.a. for oplæg til personalemøder, hvor vi sammen undrer os over vores praksis og lærer af hinanden. De er også med til at arrangere vores to årlige pædagogiske dage, hvor vi i en hel lørdag går i dybden med emner af særlig betydning for hele huset. I år (2024) har dagene handlet om måltidskultur og ”Vensomhed”. Mere om de to projekter senere.

I 2025 bliver en af deres første opgaver at arrangere ”Kulturrejser”, hvor alt pædagogiske personale kommer på besøg på andres stuer, og ser hvordan de arbejder. Rejserne skal vi bruge til at styrke vores feedback kultur og til at få nye øjne på sin egen pædagogiske praksis. Fokus er at se, hvad vi kan gøre bedre for børnene.

Uddannelse af personale

For at sikre, at vi har så høj en pædagogisk faglighed som muligt modtager personalet desuden løbende undervisning i pædagogiske områder, som vi ser, at børnegruppen har brug for, eller som vi selv har brug for at blive styrket i.

I vinteren 2024 til marts 2025 tog alle fx en uddannelse som Vensomhedsambassadører. Uddannelsen er inspireret af ICDP (International Child Development Program), som vi i forvejen kontinuerligt arbejder med. Vi valgte at investere tid og penge her, fordi vi kunne se, at der var børn, der havde svært ved at danne venskaber med andre børn. Selv om vi prøvede med alle de pædagogiske redskaber, vi kender, hjalp det dem ikke nok. Vensomhed tilbyder en ny vinkel til at arbejde med at gøre alle børn ”venne-værdige”, så andre børn, har lyst til at være deres venner. Desuden er der fokus på at se på alle børnenes relationer i børnegruppen. Uddannelsen varer indtil foråret 2025. Vi har indtil videre brugt to pædagogiske dage og tre hele personalemøder, læst den tilhørende litteratur og optaget os selv og hinanden på video mens vi interagerer med børn. Videoerne er blevet gennemgået sammen på møderne. Det er et virkelig brugbart redskab for os til at blive klogere sammen.

ICDP er en professionel relationskompetence uddannelse som tovholderne har været på. Metoden har hjulpet os med den kollegiale sparring og hvilke metoder og tiltag, der optimerer vores interaktioner i samværet med børnene. Som personale får man indsigt i sin egen ageren, og hvordan man får den bedste relation til børnene. Fx har alt personale lavet en relationscirkel, hvor vi har vurderet vores relation til alle børnene på stuen. På den måde har vi fået et overblik over, hvilke relationer, den enkelte skal være opmærksom på at styrke. Det er vores oplevelse, at så snart man får

øje på, at man skal styrke en relation, så ændres samspillet med det samme. Vi får simpelthen mere opmærksomhed på de børn, som vi har den svageste relation til. Også her har vi brugt videoptagelser.

Vi har mærket, at børnene har reageret positivt på den ekstra opmærksomhed. De lytter mere, og lader sig nemmere guide, når relationen er tættere med den voksne. I personalegruppen resulterede dette arbejde i, at der kom en åbenhed om, at alle relationer godt kan være gode, men ikke være lige stærke og tætte hele tiden, og at det er ok.

Fire medarbejdere har også været på kursus i "Fri for mobberi", der er et forebyggende antimobbe-program for 0-9 årige børn med værdierne tolerance, omsorg, respekt og mod i centrum. Programmet handler om at lære barnet at forstå egne og andres følelser og intentioner, og om at skabe stærke børnefællesskaber og venskaber. Mobberi er børnenes problem, men det er alle de voksne omkring dem, som har ansvar for at forhindre, at det overhovedet opstår, eller at få det stoppet, hvis det allerede er opstået. Mobberi er et resultat af en hel kultur, og opstår ikke fordi, der er noget galt med personlighedstræk hos dem der mobber, med dem der bliver mobbet, eller med dem, der lader stå til.

I 2024 har vi også valgt at investere i et forløb med en pædagogisk coach for at styrke samarbejdet i huset og mindske sygefravær.

Evalueringskultur

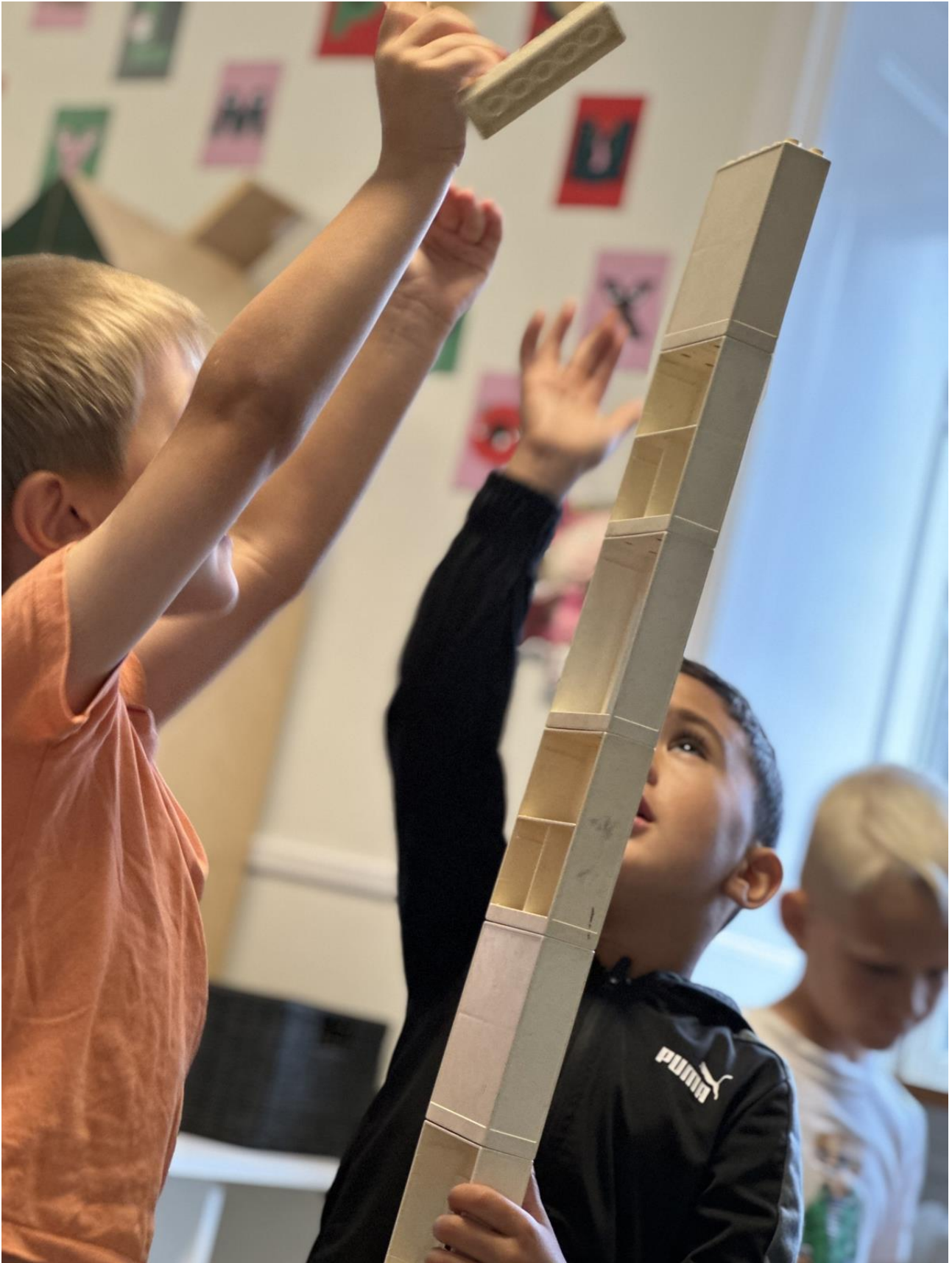
Vores evalueringer tager udgangspunkt i data fra målinger af kvaliteten af vores arbejde, vores observationer af børnene i dagligdagen og målinger af børnenes sprogudvikling.

Som alle institutioner har vi en gang årligt et pædagogisk tilsyn udført af Københavns Kommune ud fra læreplanstemaerne. Her bliver bl.a. vores interaktioner med børnene observeret og de fysiske rammer vurderet. Det er utroligt værdifuldt at få lov til at få en udenforstående kompetent person til at give feedback.

Den seneste tilsynsrapport kan læses på vores hjemmeside.

Vores arbejde er fra i år, 2025, også blevet observeret og evalueret i en KIDS rapport. KIDS står for Kvalitetsudvikling i daginstitutioner. Fokus her er på kvalitet i læringsmiljøet: leg og aktivitet, relationer og fysiske omgivelser. Observationen stod vores leder for sammen med en pædagogisk konsulent fra Københavns Kommune, som en del af den dagtilbudstlederuddannelse, som vores leder er i gang med at tage. Her vil hun lære selv at lave observationerne og at kunne oplære personale i det, så vi fremover selv kan udføre den en gang årligt.

De observerede personalet sammen med børnene i 8 timer. Herudfra kunne vi konkludere, at vi havde brug for at få lidt større fokus på personalets deltagelse i børnenes leg. Dette har vi siden arbejdet videre med på et personalemøde, med de faglige fyrtårne og haft en hel pædagogisk dag med dette fokus.

Leg i børnehaven

Børnenes udvikling arbejder vi kontinuerligt med at belyse og evaluere via TOPI (Tidlig opsporing og indsats), sprogtrappen, sprogvurderinger og handleplaner (målrettede indsatser for det enkelte barn). Det foregår i et særligt modul på AULA, "Hjernen og Hjertet", hvor personalet kan tilgå alle disse værktøjer og samarbejde på tværs. Læs mere om sprogtrappen og sprogvurderinger i afsnittet om opmærksomhed på barnets sprog.

Herudover opsamler og evaluerer vi også vores arbejde på stuemøder, personalemøder, pædagogmøder, Fagligt Fyrtårn møder, ICDP tovholder møder, sprog møder, Fri for mobberi møder og temagruppe møder. Vi bruger primært videoer, billeder og egne noter.

I dagligdagen arbejder vi ud fra SMTTEr, som er en skabelon, hvor vi beskriver den pædagogiske sammenhæng, mål, tiltag, tegn og evaluering for alle temaer, traditioner og andet, hvor vi har brug for at sikre os et højt nok fagligt niveau.

Rutiner, organisering og koordinering

For at kunne levere det ønskede niveau af pædagogisk faglighed og kvalitet for børnene, har vi organiseret vores pædagogiske arbejde sådan her:

Arbejdsgrupper

Faglige fyrtårne (del af fagligt netværk med de to andre institutioner i vores netværk)

Sprogansvarlige (to af dem er del af sprogetværket med de to andre institutioner i vores netværk)

Vensomhed/ICDP tovholdere

Fri for mobberi

Temagrupper med tovholderne for pædagogiske forløb som fx "naturfaglig nysgerrighed", "kriblekrable", "vand" og "venskab og fællesskab".

Traditionsgrupper

Vi deler kasketter ud til alle i huset, så det er mere robust. Vi er gode til at uddelegere ansvar til medhjælperne også.

Struktur for møder

Stuemøde hver uge

Personalemøde hver måned

Pædagogmøde hver femte uge

Temagruppemøde inden temastart

Midtvejs- og slutevalueringer af de pædagogiske forløb

Møde med socialrådgiver, støttepædagog og børnepsykolog efter behov

Pædagogiske dage

To lørdage pr. år.

Årshjul

I slutningen af året planlægger vores leder sammen med de pædagogiske fyrtårne, hvilke pædagogiske temaer, traditioner og andre tiltag, der skal ske i det kommende år.

Ugeplan

Hver stue planlægger aktiviteter for en uge ad gangen og skriver dem på tavlerne ved stuerne. Herunder også en pædagogisk begrundelse for hver aktivitet.

Dagsplan

Hver morgen laver personalet en plan for dagen. Her kan alle se, hvem der er på hver stue, pauseplan, planlagte møder, sygdom blandt personalet o. lign.

4. Relationer – vores vigtigste opgave

Barnet udvikler sig i samspejlet med andre, både andre børn og voksne. Derfor er gode relationer så vigtige. Barnet skal føle sig set, accepteret og holdt af.

Eksempel:

Et af de store børn i børnehaven har sidste dag i Legehjørnet før skiftet til skole og KKFO (fritidsordning). Barnet har gaveposer med til de voksne på stuen. På hver pose har barnet tegnet noget, som den voksne elsker. På den ene har barnet tegnet et selvportræt, fordi ”jeg er den vigtigste for hende, og hun elsker mig”.

Barn/voksen relation

Alle børn har brug for trygge relationer til voksne for at trives og lære nyt. Det er derfor afgørende, at barnet har gode relationer til de voksne på stuen. Det anser vi for at være en af vores vigtigste opgaver. At skabe denne relation mellem barn og voksen er udelukkende den voksnes ansvar, ligeså er vedligeholdelsen af relationen. Det er den voksne, der skal justere sig efter barnets behov og fx optræde roligt, selvom en situation er blevet lidt kaotisk. Den voksne skal desuden være den base, hvor barnet altid kan komme og få ”sin kop fyldt op” med tryghed, anerkendelse og ro, for så at søge ud i verden igen (Tryghedscirklen).

Relationen etableres ved at vi fra den første dag viser, at vi er glade for at se barnet og er nærværende og lyttende, også i forhold til de nonverbale tegn. Vi sørger for at have øjenkontakt med barnet, placere

os fysisk i samme niveau fx på gulvet og tilbyde fysisk kontakt og/eller noget at lege med. Som før beskrevet arbejder vi også med at anerkende barnets følelser og at prøve at forstå baggrunden for følelser og intentioner. Når barnet føler sig set og mødt, og holdt af som lige præcis den person det er, vil det få et stærkere selvværd og mod på at udforske og lære.

For at være sikre på, at alle børn har nok tætte og trygge relationer til de voksne i Legehjørnet, laver stuens personale to gange om året en "relationscirkel", hvor de undersøger, hvor tætte relationer de har til alle stuens børn. Her vil det ind imellem vise sig, at en voksen har en svagere relation til et barn.

De børn som den voksne har de svageste relationer til, vil derpå i en periode komme i fokus for den voksne. Vores erfaring er, at alene den øgede opmærksomhed på de svagere relationer fører til, at de styrkes. Den voksne vil automatisk få mere øjne på barnet, og det vil barnet typisk reagere positivt på, så relationen mellem de to bliver tættere.

Når barnet gør noget, der måske irriterer den voksne, er det den voksnes ansvar at forholde sig roligt i situationen, prøve at forstå barnets intention og møde barnet i at blive forstået og taget alvorligt. Det kan vi ikke altid selv leve op til, og indimellem kan vi blive ramt på noget personligt. Men børn sender ikke signaler, der kan irritere voksne FOR at irritere voksne. De gør det fordi de er frustrerede over ikke at få nogle vigtige behov opfyldt. De føler sig fx udenfor og ved ikke, hvad de skal gøre for at komme tilbage ind i fællesskabet. Det er her, vi skal bruge "vensomhed" fremover.

Eksempel

Et barn, der lige er rykket fra Hoppeboldene til børnehaven, har svært ved at finde nogen at lege med. Når barnet har haft svært ved at finde nogen at lege med på Hoppeboldene, har de voksne sagt "skal jeg hjælpe dig med at finde en at lege med?" Nu, i børnehaven under indkøringen, spørger barnet en af de nye voksne "vil du hjælpe mig med at finde en at lege med?" Det gør den voksne. Barnet er tryk ved, og stoler på, at de voksne kan hjælpe barnet ind i fællesskabet.

Barn/barn relation

Alle børn har noget godt og unikt at tilbyde, som andre børn kan lære af.

Eksempel

Et barn i vuggestuen på ca. 1,5 år stod lidt udenfor fællesskabet og havde lidt svært ved at afkode, hvad der skulle til for at komme ind i fællesskabet. Vi valgte at sætte barnet sammen med et meget socialt og vellidt barn fra stuen, når de skulle spise, på badeværelset og til yoga/massage. Barnet kopierede det andet barn og begyndte at blive mere selvstændig og tryk ved de andre børn. De to blev gode venner.

Alle børn har brug for venner og for at føle, at de hører til. Vi er opmærksomme på, hvilke børn der selv søger hinanden og forsøger at imødekomme deres interesse for hinanden ved at lave mindre grupper,

På opdagelse sammen

hvor de har mulighed for at styrke deres relation. Nogle børn kan have sværere ved at få venner, og her bruger vi "Fri for mobberi" og snart også "vensomhed". Det sociale samspil er som før nævnt meget kompliceret, og det kan det også være at danne venskaber og lege godt sammen. Barnet skal lære at være tydelig, sætte grænser, aflæse den anden, være nysgerrig på den anden og lyttende, invitere til leg, give andre børn en chance og kunne give passende respons på den andens væren. Mere om det i næste afsnit om barnets personlige og sociale udvikling og børnefællesskabet.

5. Barnets personlige og sociale udvikling og børnefællesskabet

Så snart I som familie første gang træder ind på jeres barns stue, begynder barnet at være en betydningsfuld del af fællesskabet på stuen og i Legehjørnet. Her vil barnet, sammen med alle de andre børn og voksne, blive mødt med et væld af nye deltagelsesmuligheder, der allesammen tilbyder muligheder for personlig og social udvikling.

Børnefællesskabet

Alle børn, store som små, har noget godt og forskelligt at byde ind med i børnefællesskabet, og vi sørger for at skabe et læringsmiljø, hvor barnet trygt kan udfolde sin personlighed og nysgerrighed. Samtidig lærer vi barnet at respektere, at alle andre børn også har ret til det samme. At indgå i et børnefællesskab kræver, at alle kan tage hensyn, og at alle, i eget tempo, lærer at håndtere de gældende sociale spilleregler. Det er en kæmpe stor og kompliceret opgave, og noget som vi arbejder med på alle stuer hver eneste dag.

Børnefællesskabet er en ressource, som indeholder alle børnenes mange forskellige kompetencer. Det kan fx være evnen til at invitere andre med ind i leg, fordybelse i særlige emner, omsorgsfuldhed, gode ideer, nysgerrighed, god motorik, anlæg for sprog, mod osv. osv. Dem kan andre børn spejle sig i og blive inspirerede af. Fællesskabet indeholder herudover også alle børnenes forskellige udfordringer med at lære nye færdigheder, deres utålmodighed, egoisme, misforståelser i kommunikation osv. osv. Barnet får lov at gøre sig en masse erfaringer selv i børnefællesskabet, og når det bliver for indviklet, er vi klar til at trøste og guide.

Hvis det fx er svært for barnet at spille sine egne kompetencer ind i fællesskabet, så hjælper vi barnet på vej. Det kan bl.a. ske ved, at vi laver aktiviteter, hvor netop det barn fx har en særlig viden, stort engagement eller tør mere end nogle af de andre børn, og her får mulighed for at udfolde det sammen med de andre børn. I efteråret 2023 arbejder vi ud fra dette i seks måneder med et Pixi-eksperiment, der handler om netop mod og om, at de små grupper af børn kan gøre hinanden modigere sammen. Mere om det i afsnittet om temaer – "Tidlig naturfaglig nysgerrighed".

Det empatiske barn

For at barnet kan lære at tage hensyn, lytte til andre og så småt begynde at lære at forhandle og gå på kompromis på demokratisk vis, opnå at få egne ønsker opfyldt i fællesskabet, få venner o. lign., skal det først og fremmest lære at være empatisk.

Det skal lære at bruge sit eget nervesystem, følelsesliv og logiske sans til at prøve at forstå, hvorfor andre handler, som de gør, hvad deres hensigter er, og hvad en passende reaktion vil være. Barnet skal også lære at forstå, hvad det selv oplever, hvilke følelser det mærker inden i, og på hvilken måde det bedst kan få, hvad det ønsker sig. Det kræver megen øvelse, og vi gør vores bedste for at støtte barnet heri.

Udviklingen af empati er helt naturligt en langsom proces for barnet. Der indgår mange elementer heri, de fleste er mere eller mindre ubevidste og går meget stærkt: afkodning af ansigtsudtryk, kropssprog og stemmeleje hos andre, en spontan vurdering inde i egen krop af, hvad det starter af følelser og hvilke hurtige reaktioner det afføder (gård og kasten med legetøj fx) o. lign.

Med øvelse og tid kan barnet lære at standse lidt op og ikke reagere så ureflekteret spontant og voldsomt. Det kan fx opnå erfaringer med, at det måske alligevel ikke er altafgørende at hive skovlen ud af en andens hånd og selv lege med den. I stedet kan barnet give slip på skovlen og gå væk fra situationen. Måske selv finde en anden skovl eller finde på en helt anden leg. Eller barnet kan erkende, at det fx øger muligheden for venskab betragteligt, hvis man deler legetøjet og ikke selv holder fast i det hele:

Eksempel

En voksen er på badeværelset med en lille gruppe store vuggestuebørn. De skal lege med badeænder i en stor balje fyldt med vand. Et barn tager alle ænderne, og vil selv lege med dem. Den voksne hjælper barnet til at forstå, at de andre børn også gerne vil lege med ænderne sammen med barnet, så det vil være en god ide at dele dem ud. Det er lidt udfordrende for barnet, for nu var det jo lige så fint at have dem alle. Men barnet begynder at forstå og vælger at gå med på den voksnes ide. Alle får lov at få en and fra barnet. I starten holder barnet nøje øje med, hvad de andre gør med deres and. Barnet begynder at spørge dem, hvad deres and gør, og børnene begynder at samtale, og de leger sammen med ænderne. De kopierer hinanden og får nye ideer til, hvad man kan med ænderne i vandet. Barnet og resten af gruppen fik en erfaring med, at man kan få noget godt fælles, når man deler.

Der vil være mange aha-oplevelser og sejre på vejen men også små og store frustrationer. Vi står klar til både at hjælpe barnet med at fejre succeserne og med at lære af alt det, der driller.

Det er vores erfaring, at de fleste børn har god gavn af at få italesat ansigtsudtryk (er pigen mon vred eller ked af det i bogen?), følelser (hvor kan man mærke dem i kroppen fx), hvordan kan det være godt at reagere på andres følelser (trøste når de er kede af det fx) o. lign.

Vi taler også om, at alle følelser er ok, og at der stadig er grænser. Man må godt blive meget vred, men man må ikke vise den vrede ved fx at slå andre.

Desuden læser vi mange bøger, hvor hovedpersonerne oplever at blive meget vrede, kede af det, trætte, uvenner, gode venner, være glade osv. Vi bruger også kufferterne fra "Fri for mobberi", fyldt med bøger, ansigtsgenkendelseskort, idéer til aktiviteter o. lign., der handler om netop dette, fordi det at kunne mærke og forstå sig selv og andre automatisk giver et bedre børnefællesskab med meget mindre drilleri og decideret mobning.

Konflikthåndtering

Et andet særligt vigtigt aspekt ved barnets sociale og personlige udvikling er evnen til at konfliktløse og herunder evnen til at acceptere, at andre nogle gange vil noget andet end barnet selv.

Vi gør os umage for at se bag om konflikterne og lære børnene at gøre det samme. Der er altid en hensigt bag handlinger, der kan starte konflikter. Måske vil et barn gerne selv spille bold, og forstår ikke hvorfor de andre børn bliver vrede, når barnet fx går med den bold, som de andre var i gang med at spille med.

Der kan være mange grunde til, at barnet starter den slags konflikter. Måske har det ikke rigtig endnu en forståelse af, at andre børn også gerne vil have deres legetøj i fred, eller måske bliver det ganske enkelt optaget af, at det ser spændende ud og vil gerne selv prøve lige med det samme. Træthed, et overbelastet nervesystem, besvær med at forstå andre, manglende sprog, usikkerhed og meget andet kan også bidrage til, at et barn overskrider andre børns grænser.

Vi vil helst skælde så lidt ud som muligt, fordi børn ikke rigtig lærer noget af at blive skældt ud, og det kan påvirke selvværdet negativt. Børn har ikke onde intentioner, så hvis man skælder dem ud, er det for nogle handlinger, de har gjort, som de ikke har kunnet forstået konsekvenserne af. I stedet taler vi med barnet om, hvorfor det gjorde som det gjorde. Ville du fx lege med det andet barn? Og vi gør det klart, at det ikke er ok at slå fx, fordi det gør ondt, og man bliver ked af det. I stedet kan barnet se det andet barn, hvis det ønsker kontakt.

Indimellem har vi børn, der i kortere eller længere perioder bider og slår andre børn og voksne. I de tilfælde går vi dybere ned i barnets overordnede trivsel. Vi kan lave en handleplan evt. ud fra et samarbejde med en støttepædagog, og vores samarbejde med forældrene vil være meget tæt. Det er vores oplevelse, at det hjælper barnet, når det møder de samme tiltag både hjemme og i Legehjørnet.

Selvhjulpenhed, motorik og bevægelse

Barnet bruger sin krop og sanser til at bevæge sig rundt i verden og udforske den, og til at udforske alt det barnet kan alene og sammen med andre. Vi har indrettet vores læringsmiljø sådan, at barnet overalt i Legehjørnet har gode muligheder for at øve sig i- og afprøve nye kropslige færdigheder.

Vi understøtter børnene i det de kan, og samtidig udfordrer vi dem i deres næste udviklingstrin. Det kan fx være at hjælpe et barn til at begynde at gå selv og ikke kun kravle. Så de med støtte fra de voksne kan øve sig på det næste. Der bliver stillet nogle krav fra de voksne, og nogle børn bliver frustrerede, men de bliver også virkelig glade og får selvværd, når de opnår en ny færdighed.

Børnene udvikler sig hele tiden, og vi opfordrer dem hver dag til at øve sig i at mestre noget nyt. Nogle dage kan barnet have brug for mere hjælp end andre dage. Det er ok ikke altid at have mod og

overskud, og man behøver ikke kunne det hele. Alle børn behøver i det hele taget ikke at kunne det samme. Det er ok at være mere stille til samlinger fx. Vi opfordrer, hvor der er parathed og overskud, og støtter mere når overskuddet er mindre. Vi prøver altid at have positive forventninger til børnenes formåen, men er bevidste om, at vi kan falde i en fælde med at ikke have dem, og dermed ikke give børnene optimale betingelser for at udfolde sig.

På stuerne har vi stole, som de kan øve sig i at kravle op på til stillesiddende aktiviteter eller til rutiner som fx samling og frokost, og vi har hæve/sænke pusleborde på badeværelserne, så de kan øve sig i at kravle op og ned ved bleskift. I garderoberne og på badeværelset øver de sig i at tage tøj af og på, og vi opfordrer dem også til at hjælpe hinanden.

Eksempel

I vuggestuen var der planlagt en tur i lokalområdet, hvor børnene skulle øve sig i at tage tøj på i garderoben og gå ved siden af klapvognen. Da børnene kommer tilbage fra turen, begynder de at hjælpe hinanden med at tage tøjet og skoene af. Det pædagogiske personale følger børnenes spor og dette resulterer i, at de bruger lang tid på denne aktivitet og de derfor spiser senere end planlagt.

På første sal har vi et stort tumlerum "Verdensrummet". Her danser, leger, hopper og hviler børnehavebørnene. Der er også et mindre rum, som Hoppeboldene bruger til at tumle i.

Indenfor har vi i stueetagen et tumlerum til de mindste børn med rutsjebane, madrasser, snurretoppe og pude-klodser, der kan rykkes rundt med og hoppes ned fra. Her bliver der også holdt yoga, rytmik og massage med den faste pædagog, der varetager den opgave i hele huset. Ud fra ideen om, "at den man kender, er man sød ved", lærer vi her barnet at give og modtage berøring fra andre børn. De triller små bolde på hinandens arme og ben, kilder med en fjer, smører creme på hinanden fødder o. lign. Alt sammen i barnets eget tempo. Det er helt ok at være afventende, indtil barnet får mod på at give det en chance.

Eksempel:

To jævnaldrende børn (ca. 1,5 år) bliver sat sammen i en lille gruppe i et par måneder. De skal en formiddag om ugen arbejde med at massere hinanden og lægge mærke til, hvordan det føles. Kilder det? Er det rart? Prikker det? Målet er at øge alle børnenes opmærksomhed på de andre børn og være søde ved hinanden. De to børn får øje på, hvad de kan sammen. De hygger sig med at sanse sammen og have det sjovt sammen. De danner efterhånden et venskab, der varer ved, da de starter hos Hoppeboldene

De træner grovmotorikken på trapperne, hvor der er gelænder, så de selv kan øve sig i at gå op og ned, og så er der selvfølgelig en god legeplads med rig mulighed for forskellige motoriske aktiviteter, som klatrestativ, cykler og gynger. Her laver både vuggestuen og børnehaven fælleslege, hvor børnene skal løbe, hoppe, fange bolde osv. og de laver forhindringsbaner, der rigtig udfordrer balanceevnen og evnen til at sanse, hvor i rummet kroppen er (vestibulær sansen) osv. Det træner barnets grovmotorik og evne til at indgå i fællesskab på samme tid. De hepper på hinanden og bliver stolte og glade, når noget nyt lykkes.

Barnet får herudover trænet sine finmotoriske færdigheder, når vi finder perler, maling, sakse, papir, glimmer, lim o. lign. frem.

I Børnehaven arbejder de meget med at regulere "arousal" niveauet for hvor energisk eller i ro barnet er. De indlægger pauser i løbet af dagen, laver stopdans fx til høj puls/lav puls, bruger kugledyner og trykmassage. Det er helt individuelt hvad, der kan hjælpe et barn til at kunne gå ned i arousal, regulere sit nervesystem og finde ro.

Vi arbejder også med sansemotorisk udvikling, for selve det at arbejde med at stimulere sanser, kan modne et barn til at få mere fornemmelse af sig selv og egne grænser, få mere ro ved fx at kunne orientere sig bedre i rummet og sidste ende bedre kunne rumme sine egne følelser og behov og dermed også andres.

Fælles yoga på legepladsen

Eksempel:

Et barn på 1,5 år har et uroligt nervesystem, let til gråd og er lidt usikker på de andre børn. Vi begynder at arbejde med barnets sansemotorik for at styrke balance og sanseapparat. Vi opmuntrer barnet til at kravle op og ned på stole, gå op og ned ad trapper, tromme, gynge, dreje rundt, rutsje og klare

forhindringsbaner. Barnet begynder at få en bedre selvfølelse, mere ro på nervesystemet og kan bedre rumme, når andre børn fx løber hurtigt forbi. Balancen bliver bedre og gangen mere sikker, og det giver større tryghed. Barnet ender efter et par måneder med at blive mere social og begynde at lege med de andre børn.

Leg er roden til alt godt

Legen har værdi i sig selv, og er noget som vi i høj grad værner om. I legen med andre får barnet øvet sig i at mestre dialog, fleksibilitet, det at kunne føre og følge, kunne indgå kompromisser, afkode andres leg og finde på relevante tilbud for at komme med i legen, forhandle, løse konflikter, få brugbare ideer og hele tiden afstemme sig med hinanden. Barnet lærer desuden de andre børn bedre at kende, får opbygget venskaber, brugt kroppen og en følelse af at være med og være anerkendt af de andre.

Vi skaber rum og tid til forskellige former for leg, og vi ser det som en vigtig opgave at skabe inspirerende legemiljøer, hvor det er tydeligt, hvad der kan leges her og med matchende og nok legetøj til.

Vi forholder os nysgerrigt og iagttagende i forhold til børnenes leg, og vurderer hvilken rolle, som er mest hensigtsmæssig for os i forhold til dette. Alt efter det enkelte barns behov og legens væsen, kan vi vælge at støtte op om legen ved at ”gå foran”, ”ved siden af” eller ”bag ved” i legen. Når vi går foran, er det os, der inviterer børn med ind i legen, vi sætter den i gang og er styrende for legens udvikling. Det kan være rart for et barn, som måske har svært ved at komme med i andres leg eller selv starte en leg og invitere andre med. Så sikrer vi, at legen kommer i gang, og at andre børn er med. Det kan give barnet nogle gode oplevelser med at lege med andre, samtidig med trygheden ved, at en voksen er meget nær. Når vi går ved siden af legen, assisterer vi ved behov og mægler i konflikter, så legen kan være længere. Ved at gå bag ved legen, lader vi børnene selv tage initiativ til leg og selv invitere andre børn med, og vi observerer hvilke dynamikker mellem børnene, der gør gældende i legen.

For nogle børn kan det være lidt svært at afkode alle spillereglerne for leg med andre børn og få lov til at være med, eller få andre børn med i sine egne lege. Det takler vi fx sådan her:

Eksempel

Et barn hos Hoppeboldene bliver hurtigt uvenner med andre børn, som barnet prøver at lege med, fordi barnet fx hiver legetøj ud af hænderne på de andre. En voksen sætter sig sammen med barnet på legepladsen og iagttager to andre børn, der leger sammen. Den voksne forklarer, hvad børnene gør, hvad der er for sjov, og hvad der er for alvor. Den dæmrende forståelse for legens spilleregler, hjalp nærmest med det samme barnet til at blive bedre til at lege.

I det hele taget skal barnets læringsproces i Legehjørnet være præget af leg. Vi har en legende tilgang til at lære børnene at klare hverdagens opgaver som fx at tage tøj på og dække bord, til at bruge sin fantasi og etablere venskaber og indgå i fællesskabet.

6. Samarbejde med forældre

Det er afgørende for barnets trivsel i Legehjørnet, at der er et stærkt samarbejde mellem forældre og personale, så vi kan stå sammen om dit barn.

Grundlæggende er der tre ting, som vi lægger stor vægt på i dette samarbejde; gensidig tillid, ligeværdighed og et højt informationsniveau begge veje:

Tillid til at vi alle vil samarbejdet, og til at vi alle ønsker det bedste for dit barn.

Ligeværdighed fordi du er ekspert i dit barn, og på hvordan dit barn trives i familien. Og fordi vi har en pædagogfaglig viden og kender dit barn på en anden måde fra fællesskabet i Legehjørnet.

Et højt informationsniveau fra begge parter sikrer, at vi alle ved, hvad der foregår af små og store begivenheder i barnets liv, og at vi alle kan justere efter det.

Det er vores mål, at alle fra familien føler sig velkomne her. Det er ikke kun personalets institution, det er også jeres.

For at vi kan støtte barnet bedst muligt, er det vigtigt, at du melder klart ud om, hvad der sker i barnets liv. Det kan være helt små ting, som fx at give os et praj om morgenen om, at barnet har sovet dårligt. Så ved vi, at barnet har brug for mere søvn, kan blive træt på et andet tidspunkt end normalt eller måske er lidt mere følsomt den dag. Når vi er forberedte, kan vi bedre give plads til det. Det kan også være store ændringer i barnets liv som fx skilsmisse, der kan have stor betydning for barnets trivsel.

Samtidig forventer vi, at alle forældre også bidrager til dette samarbejde ved at fortælle os om deres oplevelser med barnet, deler deres bekymringer og er åbne for at indgå i en dialog, også når det ind imellem kan være svært. De fleste familier vil opleve turbulens, der vil påvirke barnet, fx i forbindelse med en flytning, en ny lille søskende, at familier bliver bragt sammen med andre, sygdom i familien o. lign. Vi har stor erfaring her og er altid klar til at lytte og rådgive.

Vi gør os ligeledes umage med at fortælle dig, hvad dit barn oplever hos os i løbet af dagen, og hvordan reaktionerne har været på det. På Aula kan du desuden hver dag læse en dagbog fra dit barns stue, se billeder fra dagens aktiviteter og læse om kommende ture og arrangementer som fx sommerfest og julefest.

Vi gør os også umage for at skabe forbindelse mellem barn/forældre og Legehjørnet ved at give barnet noget med hjem fra dagligdagen på stuen fx en sang, kuffert med en bamse i eller en æggebakke til at indsamle naturting i ved vores "Naturbingo".

Ønsker du mere konkret at være med til at forme dit barns liv i Legehjørnet, har du mulighed for at stille op til vores forældrebestyrelse. Bestyrelsen har det overordnede pædagogiske og økonomiske ansvar for institutionen.

To gange om året inviteres alle forældre herudover til forældremøder, forældrekafe på stuerne, sommerfest, julefest o. lign.

7. Opmærksomhed på barnets udvikling af sprog

Barnets udvikling af sprog og kommunikation arbejder vi med hver eneste dag på alle stuer, når vi læser bøger, synger og samtaler om stort og småt. Vi sætter ord på det forskellige legetøj (en elefant, den er stor, den er grå, måske er den sulten), hvad vi laver, hvad vi skal senere, hvordan maden smager, følelser o. lign. Vi UGLer med barnet imens, dvs. at vi holder Udkig efter hvad barnet ønsker at fortælle (fx kigger barnet på noget bestemt?), vi Giver tid og vi Lytter til barnet. Det giver de bedste betingelser for at forstå barnet og holde en samtale kørende lidt længere.

På stuer og gange hænger vi hver 1-2 måned nye fokusord op, der relaterer sig til det tema, huset arbejder med. Det kan fx være "Kriblekrable – edderkopper": edderkop, spindelvæv, flue og edderkoppeunger. Med til ordet er også et billede, der illustrer ordet. Der følger også en sang med, på en kendt melodi, der indeholder lidt fakta om edderkoppen. Stuerne får også bøger om edderkopper, tager ud og prøver at finde edderkopper og klipper og klistrer edderkopper med pap, maling, piberensere osv. De store børn på Regnbuen øver sig herudover i at skrive nogle af ordene og lære bogstaverne. Vi hænger børnenes kreationer op plus fotos fra udflugter og andre aktiviteter. Det hele støtter børnene i at lære nye ord og i at huske dem bedre, når vi taler om alt det, der er hængt op.

Vi har også billeder hængende af et verdenskort i både børnehave og vuggestue, hvor man fx kan snakke om, hvor dyr kommer fra eller hvor man har været på ferie.

Et eksempel

Vi italesætter hvad børnene gør, og hvad vi ser, f.eks. hvis der er et barn som kommer over til et andet barn med noget legetøj” - jeg kan se, Albert rigtig gerne vil vise dig sin bil, og han vil gerne lege med dig”.

Sprogkufferter

Vi har lavet sprogkufferter til alle aldersgrupper. I kufferten er en bog, fysiske ting som optræder i bogen, forslag til fokusord, aktiviteter og samtaleemner. Vi bruger dem ofte, og børnene er meget interesserede i dem. Det er spændende selv at få lov at gemme sig under en dyne, som hovedpersonen gør, og så blive fundet igen, og tale om, at selv om nogen er væk, så kan de blive fundet. Vi vil arbejde videre på at lave endnu flere kufferter – med rim og remser, forholdsord, traditioner o. lign.

Sprogtrappen

Vi bruger Sprogtrappen, et sprogpædagogisk observationsredskab, til at følge og støtte vuggestuebarnets sproglige udvikling og opdage eventuelle udfordringer tidligt. Ud fra observationer af barnet i hverdagssituationer i institutionen, indplacerer vi det, alt efter udviklingstrin, i følgende kategorier: Formelt sprog, Funktionelt sprog, Legeudvikling, Fælles opmærksomhed, Kognition og Relationer og socialt samspil. Alle kategorier der spiller sammen for, at barnet kan udvikle sit sprog.

Efter indplaceringen kommer Sprograppen med målene for næste udviklingstrin, hvilket gør det nemt og hurtigt at vide, hvordan vi mere præcist kan støtte op om det enkelte barn og dets særlige behov.

På opdagelse sammen i en bog på biblioteket

Sprogvurderinger

Vi har mulighed for at lave sprogvurderinger i børnehaven, når barnet er 3 år, 4 år og 5 år, for at sikre os, at sproget er alderssvarende. Testen er et øjebliksbillede af barnets niveau på områder som fx genkendelse af ord, forståelse af forholdsord som af, på, ved siden af og at kunne rime.

Efter testen holder vi altid en forældresamtale, hvor vi taler om, hvad vurderingen har vist, og om der er brug for, at vi, og forældrene, sætter ekstra ind på særlige områder i et stykke tid.

Hvis et barn har større udfordringer med sit sprog, kan vi tilbyde barnet støtte fra en talepædagog og/eller en sprogvejleder. Talepædagogen er god til at afhjælpe problemer som stammen, udtale, at tale for hurtigt eller ikke at kunne sige bestemte lyde. Sprogvejlederen giver os forslag til, hvordan vi kan styrke barnets sprog på de områder i sprogvurderingen, hvor barnet har udfordringer.

8. Kultur og traditioner

Vi afholder de mest almindelige danske traditioner og et par stykker, som vi selv har fundet på. Det binder årene sammen og skaber genkendelse og samhørighed i hele huset. Sammen med barnet læser vi bøger om traditionen, laver tegninger og anden pynt, synger, køber ind og inviterer barnets familiemedlemmer til at deltage i nogle af traditionerne.

Vi fejrer fastelavn i februar, hvor børn og voksne klæder sig ud, og undersøger, hvad man kan, når man ikke helt ligner sig selv. Slår katten af tønden, børnene øver sig i at vente på tur, og dele alt det, der falder ud af tønden.

I marts holder vi påske med at klippe/klistre kyllinger, æg og harer, laver æggejagt på legepladsen, læser historier om påskeharen og spiser en påskefrokost sammen på stuerne.

Maj byder altid på Bedste Plantedag. Her inviterer vi børnenes bedsteforældre, tanter/onkler eller tætte venner af familien til at komme med en plante eller to til legepladsen og plante sammen med børnene. Børnene elsker at have deres egne voksne på besøg i Legehjørnet. Vi serverer saftvand og snacks og stiller vandkander og skovle i børnestørrelse til rådighed.

I juni holder vi både Sankt Hans og Sommerfest. Til Sankt Hans laver vi bål på legepladsen, spiser pølsehorn og synger. Til sommerfesten inviterer vi alle forældre og søskende til stor fest på vores legeplads. Alle kommer med lidt godt at spise, vi pynter hele legepladsen, børnehaven optræder med sange, der er en bod med ansigtsmaling, en anden med seje og søde tatoveringer og lotteri, hvor alle pengene går til noget lidt større, som vi ønsker os til børnene. I år, 2024, gik pengene til et tilskud til el-ladcykler, så vi nemmere kan komme på lidt længere ture med børnene.

Halloween i oktober er både hyggelig, men også lidt uhyggelig, med spøgelse, edderkopper og hekse.

Året slutter vi af med julen. Vi klipper og klistrer, synger julesange, spiser julefrokost på stuerne, læser om nisser og julemænd og børnene laver julegaver til deres forældre. Vi holder også en stor julefest i salen på 3. sal i vores hus med alle forældre og søskende. Sidste år kom julemanden forbi med slikposer, til stor begejstring for de fleste børn, og hvis vi er heldige, kommer han forbi igen.

Andre landes traditioner og kulturer

Vi er danske og bor i Danmark, som jo kun er et af de mange lande i verden. Derfor har vi børnehaven hængt et kæmpestort verdenskort op i det rum, som vi kalder "Verdensrummet". Under kortet er magneter med flag fra alle verdens lande og nogle med seværdigheder fra andre lande. Her kan børnene vise, hvor de har været på ferie, se hvor Danmark er og vise, hvor deres familier evt. kommer fra. I Legehjørnet har vi pt. børn med forældre fra fx: Sverige, Frankrig, Marokko, Kina, Tyskland, Rumænien, Serbien og Japan. Det optager børnene en hel del at bruge verdenskortet.

Vi gør til gengæld ikke noget særligt ud af at lære børnene om andre kulturers skikke, normer, traditioner og værdier. Derimod taler vi gerne med børnene om det til hverdag, når de selv bringer emner op som, at de fx ikke holder jul hjemme hos dem. Så får vi en snak om, at vi alle er forskellige, og at det er helt ok at gøre tingene på forskellig vis og at det bl.a. derfor er spændende at besøge andre lande.

Luciaoptog til julefesten

9. Temaer – i dybden med et emne

Temaer kan se meget forskellige ud og laves fra år til år. De sidste par år har det handlet meget om natur, og det vil vi fortsætte med. Det fungerer godt at have to længerevarende temaperioder med pædagogisk fokus på børns udvikling. I 2024 har det været "vand" og "Kriblekrable". Sideløbende har vi haft mere alment dannende temaer kørende parallelt. Det har fx været et forløb med Meyers Madhus og Skrald, skraldesortering og vi passer på naturen.

Tidlig naturfaglig nysgerrighed

I 2023 afsluttede vi et tre år langt forløb for hele huset, der handlede om at bruge naturen til at støtte børn i udsatte positioner, at udfolde alle børnenes nysgerrighed på, hvad man kan opleve sammen ude i naturen og et tættere forældresamarbejde. Forløbet var lavet af Afdelingen for Bæredygtig Udvikling, Team Børnehaver, Natur og Miljø i Københavns kommune. Både børn og voksne har været så glade for resultaterne, at vi har valgt at arbejde videre på nogenlunde samme måde.

Forud for hvert forløb formulerer vi et pædagogisk "Pixi-forsøg". Her vælger temagruppen, hvilket/hvilke pædagogiske redskaber, de vil fokusere på i et forsøg på at opnå de mål for børnene, som gruppen samtidig beskriver. I "Kriblekrable" temaet er målet fx at støtte forsigtige børn i at blive lidt mere modige ved at røre ved insekter, rode i jorden o. lign., og i at opnå lige deltagelsesmuligheder udenfor i naturen i et fællesskab. Når vi laver aktiviteterne, kan vi se, hvem der ikke er så modige og så fokuserer vi på de børn og tager løbende noter i perioden, så vi kan se, om vores redskaber hjælper barnet på vej eller ej.

De pædagogiske redskaber:

Gå foran, ved siden af og bagved

Stilladsering – sætter et stillads af trygge rammer op rundt om barnet. Tage modige børn med til at gå foran osv.

Tryghedscirklen kan være med til at gøre børn modige, fylde koppen op

UGLe (metode til at udvide dialog med barnet)

Det er vores oplevelse, at flere af de børn, der er i udsatte positioner, har haft stor glæde af, at vi arbejder på denne måde. Når de får mere opmærksomhed, vi er udenfor – hvor alle er på ny grund og vi bruger vores Pixi-eksperimenter bliver de fleste generelt lidt mere modige, siger mere, prøver mere af og indgår bedre i relationer med de andre børn.

Vi har været i skoven i Bøllemosen to gange, vi har besøgt en bondegård i Nordsjælland, været på stranden, gået på opdagelse efter insekter på vores egen legeplads og været mange gange i Kløvermarkens Naturværksted. I Naturværkstedet har al personale også deltaget i et kursusforløb i naturaktiviteter og fællesskab.

Forældrene har vi inddraget i natur-bingo (find ting i naturen med dit barn), alle børn har haft en kuffert med hjem med en dyrebamse og en bog til at beskrive bamsens oplevelser med barnet, ferniseringer på stuerne af børnenes kunstneriske naturkreationer og vi har holdt forældremøder med projektet

som omdrejningspunkt. Forældrene har været rigtig glade for forløbet og har mærket, at meget natur giver glade børn.

På tur til stranden

Skrald, skraldesortering og vi passer på naturen

I efteråret 2023 satte vi sammen med børnene fokus på skrald, og hvordan og hvorfor vi alle skal håndtere det rigtigt. Vi fik nye skraldespande på stuerne, så vi kan sortere affaldet her. Vi gik ud med poser og tænger og samlede skrald op i nærområdet – og alle børn fik et diplom bagefter. Vi fik besøg af ”Skraldeheltene”, der lavede en sjov formiddag, hvor børnene lærte at sortere og om, hvorfor man ikke smider skrald i naturen. Vi lavede også kreative kreationer af genbrugsmaterialer som mælkekartoner og æggebakker.

En forælder kom endda forbi Legehjørnet med sin store skraldebil og viste alle børn, hvordan den fungerer. De, der havde mod på det, fik også lov at sidde på førersædet! Det besøg talte børnene længe om bagefter.

I 2025 vil vi igen samle skrald, og vi vil have mere opmærksomhed på vores nystartede kompost.

En forælder kom forbi med sin store skraldebil

Meyers Madhus

Forløbet med Meyers Madhus handlede om madmod, madglæde, værtsskab, selvhjulpenhed, variation og bæredygtighed. Det strakte sig over seks måneder i 2023, hvor vi fik besøg af en fra Meyers og udviklede vi vores mad- og måltids pædagogik.

Vi gør os altid umage for at lave velsmagende, sund, klimavenlig og økologisk børnemad hver dag, og at gøre måltidet til en hyggestund.

10. Støtte til børn i udsatte positioner

At være i en udsat position kan skyldes mange forskellige ting og give sig udtryk på meget forskellig vis, men det handler altid om, at barnet kommer til at stå mere eller mindre i udkanten af fællesskabet.

Det kan være i den lette ende, hvor barnet fx ikke tør være med til at lege med vand sammen med andre børn på badeværelset, eller det kan være i en langt alvorligere grad, hvor barnet fx har svært ved at afkode sociale spilleregler, trækker sig meget, slår eller driller og derfor ikke rigtig har gode legekammerater.

Årsagerne er lige så vidt forskellige og nogle gange svære at få øje på. Det kan blot være en lidt forsigtig personlighed, der kræver mere struktur og bekræftelse fra de voksne for at turde kaste sig ud i nyt, mens det hos andre i værste fald kan skyldes noget mere alvorligt som fx uforudsigelige forhold i hjemmet eller udviklingsforstyrrelser. Uanset årsag, er vi klar til at råde og vejlede familien og til at støtte barnet.

Vi henviser gerne til God familiestart, et gratis og anonymt tilbud på Amager, eller andre relevante steder. Vi samarbejder også med en børnepsykolog, socialrådgiver, talepædagog og støttepædagoger, hvor der er behov, og altid i samarbejde med familien.

Vores erfaring viser, at alle familier har ressourcer, der kan sættes i spil og at familien sammen med os og anden støtte har gode muligheder for at rette op, så barnet får de bedste betingelser for trivsel og udvikling.

11. De store børns overgang til børnehaveklasse

For at sikre barnet en blød overgang fra vores børnehave til sin nye skole, starter vi allerede lige efter sommerferien med at samle de børn, der næste år starter i skole, i en storegruppe. Gruppen har fokus på at gøre alle så skoleklar som muligt, ved især at støtte op om udvikling af relationskompetencer. At

kunne begå sig socialt i en skoleklasse, giver barnet mulighed for hurtigt at finde sig til rette, få nye venner, kunne sige til og fra og udtrykke og mærke sine behov. Det gør mestring af alle de faglige krav, barnet vil møde, en hel del nemmere.

I storegruppen vil barnet, gennem en legende tilgang, afprøve noget af det, som skal ske i skolen. Bogstaver bliver fx klippet ud og tegnet, vi tæller til ti i gruppen og vi prøver at holde et spisefrikvarter. Vi følger så vidt muligt børnenes interesser, så hvis de fx er meget optaget af tal, så får de flere små opgaver med tal, og vi laver flere tællelege end måske planlagt.

Sammen med en voksen besøger storegruppen også de skoler og fritidsinstitutioner, som børnene i gruppen skal starte på. Alle børn begynder foråret inden skolestart i en af Københavns Kommunes fritidsinstitutioner.

Vi laver altid en "skriftlig overgang" til skolen. Heri har både personale og forældre mulighed for at beskrive barnets nuværende udvikling og trivsel. Det giver de nye voksne omkring barnet i skolen mulighed for at kunne forberede sig bedst muligt til at tage imod barnet.

For de børn, hvor vi har iværksat en særlig indsats, bliver der herudover inden skolestart holdt et møde med forældre, skole, Legehjørnet og dem, som har hjulpet barnet ekstra, fx støttepædagog. Der er mulighed for, at støttepædagogen kan være sammen med barnet de første 2-3 uger i den nye fritidsinstitution.

Udsættelse af skolestart

Er barnet ikke klar til at starte i skole, har vi mulighed for at tilbyde et ekstra år i børnehavens storegruppe. Her fokuserer vi på at styrke lige præcis det/de områder, som barnet er udfordret i og sørge for, at barnet får en række succesoplevelser her. Det gør barnet modent nok til at blive klar.

Når der er et barn, som bliver påtænkt skoleudsat, laver vi altid en detaljeret handlingsplan i samarbejde med familien. Planen beskriver, hvordan vi sammen kan støtte barnet i at blive skoleklar.

Når vi vurderer, at et barn ikke er skoleklar, sender vi en "skoleudsættelsesvurdering" til barnets kommende skole. I sidste ende er det skolelederen, der beslutter om barnet skal udsættes.